

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1578. Soc. 39.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](#)

gubernatam Provinciam Brasiliacam mortuus Pernambuci non sine virtutis opione, Emmanuel Sequeira magnum sui apud Madeirenses reliquit desiderium, vir potens in dicendo.

11. Lethale vulnus illic accepérat civis quidam: ad ejus confessionem *Conversio obstinaci.* expiendam vocatus è Collegio fácerdos percontatur: velitne confiteri, & per- cussori condonare? Cui ille: confiteri volo, non alterum. Igitur vis, inquit, mitti præcepis ad Inferos? Potius id volo, responderet. Cùm nullis rationibus posset ab obstinata mente dimoveri, novum consilium init fácerdos: vocat, quotquot domi sint, coram ipsis voce in severitatem composita, Estote mihi te- stes, ait, quòd hic homo nolit injuriam condonare, adeoque in peccato suo mori, ut in sterquilino sepeliatur. Ad id verbum horruit, & exclamavit, in- juriam se remittere, nolle tanto inuri dedecore. Sic facti pœnitens mundavit animam.

12. Multæ ex Angrensi Collegio per insulam institutæ missiones. Nec *Missiones per insulas.* se fervor eâ insulâ constringi passus ad alias trajecit. Nam Petrus Gomius dis- currat per insulas S. Georgii, & Picum. Petrus Freiriū apud Fayalenses admi- rabilem collegit proventum. Etenim ob magnas discordias eò Capitulum An- grense, sed vacante, Canonicum misit compositum dissidia: renuit inire iter fine homine de Societate. Patrocinio B. Virginis non est navis illis rupibus ad eum finum, quem vocant *Babiam diabolicum*; quòd ibi multa maris fraus, & infidia navibus.

13. Septembri mense idem Freiriū cum Andrea Gonsalvio fácerdote & Balthasare Almeida navigavit ad insulam Michaëlensem. E Portu ad Eucha- ristiam salutandam iere, mox ad nosocomium. Gonsalvius præter conciones, & alia ministeria explicabat fácerdotibus materiam de pœnitentia. Misericordiæ domui interrupta demò adjiciuntur manus, multis eleemosynis contribu- tis. Cætera animarum emolumenta fuere maxima. Inde apud omnes ortum desiderium fundandi Collegium. Unus obtulit amplas ædes, & prædiūm æsti- mata duobus cruciatorum millibus. Etiam per dies nonnullos excoluerunt op- pidum Villam-francam. Post egregiam impensam operam, Angram reverfi.

14. Joannes Sylva de Canto vir axi nobilis, atque pius, *Praefectus Moritur Jo-* Urbis Angrensis, hujus anni Decembri mense sanctissimè obivit. Ex quo so- *annes Sylva* cios cognoverat, tanquam suos amavit. Petru Gomio usus confessario, mul- *de Canto Be-* tum ejus consiliis profecit. Supremum ægrotans non sinebat abesse nostros. Morti vicini locis omnibus complexu valedixit. Cùm justa ei peragerentur, *nefactor,* uaus de nostris funebrem ei dixit orationem. De ipsis in nos beneficiis me- moravi suprà, cùm de primordiis Collegii nostri egisse.

15. Sub anni finem Provinciæ Visitator creatus Michaël Sousa, quod Visitator munus anno unico cum laude gesit.

Annus 1578. Soc. 39.

Funesior Lusitanæ Nationi vix illuxit annus, quem atris semper, dum mun- *Sebastiani* dus fuerit, signabit calculis, infaultâ Regis Sebastiani expeditione abundè Regis infulta notatus, quæ non solum nomen Lusitanum, sed nostram etiam Societa- *expeditio-* tem percult infelicitas. Ubi primum ceperat Sebastianus moderati rempubli- canam, ut erat avidissimus gloriæ, non nisi grandia mente volvebat. Ufferant ani- mum Caroli V. avi sui res inclytæ. Vix potuit ab eo Cardinalis obtainere, ne classem ingenti ad Orientis Indiam navigaret prolatus Imperium Lusitanum, & gloriam sui nominis.

2. Meditanti Mauritaniam bello subigere, fors obtulit occasionem, quam ipse putabat cœlitus immissam, Molejus Abdemeleucus vir ingentium spirituum, qui Turcarum auxiliis exxit imperio Marrocensi, & omnibus suis fortunis Mo- leum Mahumethum filium sororis suæ, ad quem pertinebat regnum, Mahume- *Antonius France.*

P
thus

thus mortem fugiens venit in Lusitaniam, se vestigalem Sebastiano promisit, si juvaret in recuperando solio. Petebat certum numerum equitum; siciebat enim de suis paulatim confluxuras eas copias, quibus & Lusitanis auxiliantibus avunculum regno deturbaret.

Nostri Regem adjunxit externa auxilia. Accesserunt quindecim e Societate, Mauritus Serpius comitatu. Regis Confessarius, & nostrorum Superior, Petrus Martinus, qui Japonensis Episcopus obivit, Martinus Mellus, Antonius Brittus, Franciscus Araujus, Alexander Vallaregius, Fernandus Pradus, Didacus Barrius, Melchior Oliveira, Guilielmus Fernandius. Hi decem sacerdotes erant. Ruyfus Gomius, Ludovicus Alvarus, Joannes Nogueira, Franciscus Alvarus, & Balthasar Diafius, Co-adjutores. Ibant operam daturi officio charitatis.

De Successu
Lusitanorum. 4. Sub finem Junii solvens e Tago classis appulsa est ad Arzilam coloniam Lusitanorum in Africa. Exposito in terram exercitu, coepit Rex intueri difficultates, quas praecavere, licet monitus, non curaverat; occulte scilicet vi eum cum regno praecepitante. Igitur tendit recta in hostem, copiis florentem, nulli salubri acquiescens consilio. Exercitum secuti de nostris Mauritus Serpius cum sex aliis: ceteri cum classe missi Larachium, quo Rex dirigebat iter terrestre. Die 4. Augusti commissum praelium infauissimum. Trucidatus exercitus, aut captus. Periit Rex, & Regnum. Tres in eo certamine Reges interire, duo Mauri supra nominati, & Sebastianus; quanquam nationis amor seipsum fallens aestimavit superfluisse: unde ansa praebita innumeris de Sebastiano fabulis.

5. De nostris occisis Mauritiis: dum enim aurem commodat percullo lethaliter, accedens Maurus nudato gladio, quid, ait, impietatis exerces? sub haec verba Mauritii findit caput. Ceteri a Mauris capti durissimam serviere servitatem, alius alio successu redemptus. Alexander Vallaregius natione Italus suis popularibus & Germanis ob linguæ peritiam consuluit. Aliquot glandes ferientes ejus pectus, in terram cecidere, ipso illæso. Bis Elchius, sive desertor fidei, eum acinace invasit, bis repente interpositus eques cum vexilio Regis Lusitani Maurum arcuit. Id Elchius post praelium Alexandro narravit, quod ipse vehementer miratus est, cum talem equitem nusquam aspicerit. Alexander veniens in Lusitaniam, iterum ad redimendos captivos in Africam navigans, dum sublîstis Septæ peste contractis inserviens, eadem implicatur lue, ac sanctissime efflat animam.

6. Tum Fæciæ, tum Tetuami, quo nostros rapuit infelicitas, dum liberati non sint, nihil habuerunt potius, quam utiles esse captivis. Balthasar Diafius, pharmacopæus insignis, multum profuit agrotis & vulneratis. Sacerdotes juverunt animas cum audiendo confitentes, tum roborando monitis salubermissis, ne ærumnarum illuvies eos, ut mitius tractarentur, cogeret fidem deferere.

Regis Seba-
tiani in So-
cietatem
amor.

7. Sed ad Regem nostrum revertamur. Vix alius fuit, qui plus dilexerit Societatem verbis, & opere, quod hactenus declaravit innumeris argumentis. Nostros vocabat pectoris, ac sui finis homines. Frequens fuit in domibus Societatis adeundis, ut inde alii etiam aestimarent plurimi Societatem. Non fuitnulla domus nostra in Lusitana ditione, quam non juverit. Porro fundavit Angrense, Madeirense Collegia, & Residentiam Angolanam. In Brasilia Bahiente, Pernambucense, & fluminis Januarii Collegia condidit, & quatuor apud Orientis regiones. Pro ipsius anima singuli Societatis sacerdotes fecerunt 25. facula, non sacerdotes recitârunt totidem coronas.

8. Jam si spectetur indoles, & virtus Sebastiani, quid non in eo micuit amabile? A teneris in omnem propensus honestatem vixit, & mortuis Virginio ornatus pudore. In Deum, ac Cœlites piissimus. Affidius in comitando Eucharistiam ad infirmos delatam. Natura ipsa eum fecerat aptissimum ad re- cipientem.

cipientes omnium virtutum imagines, ut notum fiet legentibus apud scriptores ipsius vitam. Dotes illæ, quæ formant Principem cunctis absolutum numeris, usque ad certamen in Sebastiano fullere. Celsum, & acutum ingenium ad capessendas scientiarum difficultates primum reddidit ad decorandas suâ præsentia celebritates litterariæ: qua in re nonnullis visus est nimius. Artes equitandi, venatum exercendi, certandi disco, & quæ vires ostendunt, ac firmant, familiares sibi fecit. Planum erat, adulatores eum rapuisse transversum; nam observantes spiritum Martialia anhelantem, sub praetextu fidei propagandæ, Africæ subigendæ studiis incendere. Nec ejus Confessarius, nec Cardinalis, nec Dynastæ gravissimi amantes Regis, & patriæ, obruere poterant scintillam, unde tantum est ortum incendium.

9. Quo die accepta clades, id temporis erat in monasterio Alcobacensi, Cardinalis di-
horis vespertinis se collegit in cubiculum ad fundandas pro Rege preces. vinitus sic
Mandarát domesticis, ne quis admitteretur, nec introiret, nisi ipse tintinnabulo acci-
visset. Paulò post audiunt gemitus, ac singultus, applicant aurem, cum pulsatur certus de Re-
tintinnabulum. Jubet accersiri Fratrem Guilielmum de Passione multæ virtutis gis exitio,
virum, cum quo solitus agere de rebus divinis. Ut est introgessus, Roga, in-
quit, DEUM pro me, atque bujus regnū solitudine, nam Dominus meus Rex est
perditus, & eversus Christianus exercitus. Unde mi Domine, id scis, ait Mo-
nachus? Responde: Nuper, dum fundo preces, cerno in ostio cœla, ubi dormio,
hominem facie confersa saginae, multis perculsum vulneribus; mihi visus est
Emmanuel Menesius Episcopus Coimbricensis: haec voces edidit: Quod attinet ad
mundum hunc, omnia sunt perdita, non ita, quod attinet ad alium. His dictis eva-
nuit ex oculis.

10. Rem Cardinalis summo texit silentio, donec pervenit infaustus nuncius. Ulyssipone misit Nobilitas nostrum Leonem Henriqueum, Senatus Georgium Serranum, qui Cardinalem edocerent exitium lamentabile; rogarent, veniret Ulyssiponem ad consolandum nationem in communi luctu, & sceptrum capessendum. Etenim noluerat spectare Regem proficiscentem, nec regimen suscipere, quod est commissum Georgio Almeida Ulyssiponensi Archiepiloco, atque aliis Dynastis.

11. Accepto nuntio tristissimo, redditus Ulyssiponi, 28. Augusti posse- Cardinalis,
fionem regni adiit in templo nosocomii Sanctorum omnium, vel ipso loco, jam Regis, in
quam infirmum regnum acciperet, indicante. Ipsâ die à prandiosis, nemine ro- nostra Colle-
gija liberalitas,

ganente, donavit nostris Collegiis pensiones valde pingues, quæ sibi persolveban-
tur in aliquot Episcopatibus. Collegio D. Antonii largitus cruciatorum qua-
draginta millia tribuenda ab Georgio Almeida Antistite Ulyssiponensi. Quin-
quaginta millia Conimbricensi Collegio ab ejus urbis Episcopo. Alia quin-
quaginta millia in Bracharenibus insulis danda Bracharensi, & Portuensi Colle-
giis, utriusque dimidium. Collegio Eborensi millia sexaginta solvenda à Theo-
tonio, qui unicus mortuo Henrico id onus excusit.

12. Protinus ad placandum Numen jussit iudici plurimas ad diversa templa supplicationes. In eis præter suspira, lacrymas, singultus, gemitus, & lamenta aliis non erat sonus. Curas subinde adhibuit redimendis captivis. Nostris miti-
tur ad re-
Novembri mense profectus ad Africam noster Antonius Brittus sacerdos cum dimendos
Ruysto Gomio Coadjutore, ut redemptioni navarent operam. captivos.

13. Moderator totius Societatis consolatorias litteras in tam funesto casu ad Regem dedit, significans, ac dolens, quantum perdidisset orbis Christianus, scribit ad Re-
quantum Lusitania, quantum Societas, amissio Sebastiano. Simul rogavit, ne gem.
Societatem, quam amaret instar parentis optimi, finaret exponi obtrectatorum invidis sermonibus, & linguis virulentis. Idcirco humillimè se poscere, ne Leonem Confessarium admoveat secularium negotiorum administrationi. Addat hujusmodi beneficium aliis, pro quibus illi agit immortales gratias universa So-
cetas. Annuit Rex postulanti.

Antonius Franco

P. 2

14. Ne-

Regina obi-
tus.

14. Neque una hæc nationis calamitas. Obiit etiam 12. Februarii Ulyssipone Catharina Conjur Joannis III. & Caroli V. foro, famina sanctissima ornata moribus, nostræ Societatis mater suavissima. Multæ preces, & supplicationes institutæ pro ipsius impetranda valetudine fecere manifestum, quanto amore omnes eam prosequerentur. Sed jure merito inter ejus felicitates illa numeranda, quod preces non sint auditæ, neque in tantum dolorem, de quo antea, sit servata. Dum ægrotaret, assidere nostri, ut piis alloquiis adjuvent. Sepulta est in cœnobio Bethlemitico. Legavit Domui Professæ 1600. cruciatos, thecam Reliquiarum pretiosam, & veram effigiem B. Virginis à D. Luca pictam. Ejus Confessarius Michaël Turrianus Augusto mense abiit in suam Provinciam Toletanam.

Eborense Col-
legio donatur
Abbatia Patti
de Soufa.

15. Gregorius XIII. 17. Maji expedivit Bullam, quâ concedit, applicari Collegio Eborense Commandam, sive Abbatiam cœnobii S. Salvatoris de Passo de Soufa Ordinis Benedictini in Diœcesi Portuensi. Pontificis litteras executioni mandari jussit Serenissimus Collegii Fundator. Initia legitima possessio Julio sequentis anni per Joannem Perefum sacerdotem nostræ Societatis. Habet Rector Collegii jus præsentandi ecclesiæ quinque, Abbatias vocant. Deinde creat civilis rei Judicem, ædilem, & præconem. Habitant illic nonnulli de nostris, ut bona, & jura procient.

Res Ebora.

16. Quæ de peregrinationibus piis, missionibus, sermonibus Quadragesimalibus Eboræ intra urbem, & in locis finitimis, à superioribus annis non absulere. Dum reficitur publicus aqua ductus, per nostros è cisterna Collegii subventum carceri. Dux Medina Cceli redux in Hispaniam, salutatus Cardinalem gratias agit, quod esset adeò liberalis in Societatem, dicens eam fidei clypeum, ubicunque sit. In Gymnafis exceptus Academicis plausibus. Par honor obtigit Theotonio Brigantino, qui Dominicâ tertiatâ Octobris anni proximi fuerat in templo Domus Professæ consecratus Archipräfule Eborense, Coadjutor, & futurus successor Cardinalis, hujus anni Decembri iniit possessionem.

Cardinalis sibi
facit Ebora
sepulchrum.

17. Ossa sua ac cineres in Eborense Collegio conquiescere statuerat Cardinalis. Januario mense erecūtum à fundamentis è politissimo marmore sepulchrum. Super illud appendi jussit insignem picturam Divi Hieronymi asportatam è Bethlemitico monasterio, ubi sepeliri mens ejus fuerat inter parentes Reges; sed mutata sententiâ placuit Eboram transferri tabulam, cuius author fuit Michaël Angelus inter pictores ætatis sue facile princeps.

Profecti ad
Indiam.

18. Quatuordecim iter ad Indiam ingressi sunt, septem Lusitani, unus Belga, reliqui ex Italia. Eos inter clausere vitam martyrio Rudolphus Aquaviva Neapolitanus, filius Ducis Atriensis, Georgius Carvallalius Lusitanus Vicensis, Georgius Fernandius Algarbiensis. Die 14. Martii portum egredi. Ibant etiam Imperii Sinensis grandia lumina Michaël Rogerius, & Matthæus Ricius. Omnes in tres divisi naves nullam omiserunt industriam, ut comitibus itineris forent utiles. Navigatio contigit prospera.

Peregrinatio
Ignatii Mar-
tinii.

19. Conimbricâ sacram excursionem Scalabim adornavit Ignatius Martinus fructu multo ministeriis nostris reportato. In urbe Potruensi promotus cultus divi M. Pantaleonis, ejusque honori Sodalitas erecta.

Adventus
Maffei in Lu-
sitaniam.

20. Advenit hoc anno in Lusitaniam Joannes Petrus Maffæus, huc missus, ut scriberet historiam propagationis Evangelii per vastissima Orientis regna, quod tantæ rei nusquam essent incorruptiora monumenta, quam in Lusitania. Placuit ejusmodi prætextus ad eum arcendum è Romana Curia: causas refert Sacchinus. Scriptis apud nos de rebus Indicis à primis ejus navigationis initiosis ad tempora Regis Joannis III. tantâ Latini sermonis ubertate, & majestate, ut nihil sublimius desiderari posset.

Difficultas in
reditu Petri
Gomii.

21. Angræ inconsolabilis mæror tenuit cives & plebem, abeunte Petro Gomio heroë Apostolico. Quamvis dilata fuerit illius reversio propter litteras Senatus id postulantes; hoc anno jussus est eam insulam defere, seque Lusitanæ restituere. Ubi res vulgata, nullum non moverunt lapidem, iummi, in-

infimique, ut impedirent. Cautum sub gravibus pœnis, ne quis commodaret scapham ad navem subeundam. Additæ sunt, noctu, diéque excubia circa nostrum Collegium, ne posset elabi. Die, quā navim confondere statuerat, periret ad littus. Eò populus, & nobiles confluxere. Obstitutum est enixissime. Dilapsi nautæ, nemo fuit, qui auderet scapham littori applicare. Penè civium humeris reportatus in Collegium. Videns Gomius tot obices, tantisper dissimulavit. Dum ex navibus regiis phaselus ad sinum ab urbe remotum applicabatur, cùm minus putatum, Gomius jam erat in tuto. Ulyssiponem appulsi, contendit Eboram, ubi Dominici Adventus tempore verba fecit solito proventu.

22. E Madeirenſi Collegio aliquot sacerdotes per insulæ vicos & pagos Rex Madeirenſis Collegii. excurrere populum erudiendo. Navigarunt alii ad insulam de Portu sancto. Ubique naviter procurata animarum salus. Illud magni momenti fuit ad insulæ bonum. Inter Episcopum, & Comitem Calletensem insulæ Praefectum ardebat controversia circa præstantiam sedis: inde fiebat, ut nunquam simul interfessent alicui solemnitati. Res erat non boni exempli. Collegii nostri Rector alium, & alium alloquendo, sic plenum aleæ negotium temperavit, ut lis finita sit. Ad commodiorem ædem sacram translata est Eucharistia.

23. In Residentia Angolana 12. Maji vita finem posuit Garcia Simonius, Moritur P. Garcia Simonius. Alenquerii natus, Superior nostrorum, quibus præbat exemplo. Ex quo per- venit Loandam, sudavit indefessè cum in excolendis Christianis, tum in ethnicis ad fidem traducendis. Per Pagos Æthiopum discurrentes, eorum cremavit idola sine numero. Brevi didicit indigenarum linguam, ut mirarentur Nigri, quod Ambundorum idioma tam recte pronunciat.

Annus 1579. Soc. 40.

Cum novo Rege illico aliam faciem publica negotia induere. Principes, Moleſtia So- cietas. quibus erat aliquod jus Henrico succedendi, applicarunt curas in tantam spem. Inde nostræ Societati nata est non parva moleſtia, cum primis in Castella, ubi omnibus Regis Ministris Societas erat fides in oculis. Ajebant nostros in Lusitania nodum esse, & moram, quò minus Henricus legitimum successorem pronuntiaret Philippum nepotem ex sorore. Nec sibi tuenda fatis erat innocentia. Etenim quid ad Castellanos Patres culpa Lusitanorum? Numquid illi hos incitabant? aut quod crimen? idem habitus, & Institutum?

2. Illud verissimum, Societatis curas eò spectasse, ut partem non habet in negotio, quo nullum erat plenus aleæ periculose. Arcebantur, quæcunque possent suspicionem movere. Propterea cùm Dux Oſſunæ Philippi Legatus secum duxisset Confessarium nostrum Ludovicum Guſmanum; summopere Lusitani Patres admixi sunt, ut reverteretur in Castellam, ne crederetur ipsum nostros movere ad se pro Philippo in negotio successionis involvendos. Id eò sunt aggressi confidentius, quòd Oſſunæ Dux eslet tam adiutor Societati, ut aliquid exquisiti Duci Conjugi suæ missurus Ulyssipone, aliud gratius pia Deo mina non invenerit, quam schedam, quâ Patres Domini Professa testabantur ipsum per confessionem animam eluisse in ea domo. Uterque enim nostram Societatem dignabatur amore singulari. Idcirco Dux nostrorum consenſit voto.

3. Quod multi detraherent Leoni Confessario Regis, vocatis ad se Dynastis, Henricus verbis dñeſiſiſiſ declaravit, nec in eo, nec in aliis negotiis Leonem ſe immiscere; id à ſe poſtulaffe Generalem, id ſe Leoni denunciæſſe. Proinde non eſſe, cur Societati nutriant infenſos animos.

4. Duodecim ex Europa ad Indos diſceſſere, Lusitani quatuor, ceteri Profecti ad diversarum gentium. Praerat omnibus Petrus Gomius. A multis annis id Indiam. DEum precibus, id P. Generalem rogarat litteris. Promiserat ſacra miffa centum ei le daturum, qui primo nunciasset, ſe destinari ad Japonensem expeditio-